

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ روزه و اعتکاف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: عدالت‌خواه

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۷

آیا دود (هر دودی)، خاک (گرد و غبار)، خلط (چرک گلو)، عطر (بوی خوش که ترکیب اسانس با الکل است) باعث بطلان روزه می‌گردد؟
 آیا ناس که ماده‌ای اعتیاد‌آور است و در زیر زبان و پشت لب‌ها قرار می‌گیرد اگر چه آب آن به حلق نرسد، روزه را باطل می‌کند؟
 احکام روزه در مناطق بسیار گرم، مانند قشم، کیش و ... و در کشورهایی که ساعات روز آن طولانی‌تر از حد معمول است، مانند کشور سوئد چگونه است؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۳/۱۰

لطفاً به نکات زیر توجه فرمایید:

۱. بنا بر کتاب خداوند، مفطرات روزه سه چیز است: نزدیکی کردن، خوردن و آشامیدن؛ چنانکه فرموده است: ﴿فَالْأَن بَاشْرُوهُنَّ وَابْتَعُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾؛ «پس اکنون با زنان نزدیکی کنید و چیزی که خداوند برایتان مقرر کرده است را بجوید و بخورید و بیاشامید تا آن گاه که خط سپید فجر برایتان از خط سیاه آشکار شود، آن گاه روزه را تا شب ادامه دهید».

۲. مراد از نزدیکی کردن، جنب شدن عمدی است که با خارج شدن منی یا داخل شدن عضو تناسلی مرد در عضو تناسلی زن تحقق می‌یابد و مراد از خوردن و آشامیدن، فرو بردن عمدی خوردنی‌ها و آشامیدنی‌هاست. بنابراین، روزه‌دار هرگاه از روی عمد و با التفات به روزه‌دار بودنش،

۱. البقرة / ۱۸۷

جنب شود یا بخورد یا بیاشامد، روزهی خود را افطار کرده، ولی هرگاه این کار را از روی خطا یا فراموشی انجام دهد، روزهی او باقی است؛ چراکه خداوند فرموده است: **﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾**^۱؛ «و بر شما گناهی در کاری که به خطا کردید نیست، ولی در کاری است که دل‌هاتان تعمّد داشت و خداوند آمرزنده‌ای مهربان است» و فرموده است: **﴿لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تَأْخُذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾**^۲؛ «خداوند کسی را جز به قدر توانش تکلیف نمی‌کند، برای او چیزی است که کسب کرده و بر عهده‌ی او چیزی است که کسب کرده است، پروردگارا! ما را مؤاخذه نکن اگر فراموش کردیم یا خطا کردیم».

۳. فرو بردن چیزهایی که حالت جامد یا مایع ندارند، بلکه حالت گاز دارند و با تنفس وارد حلق می‌شوند مانند بوی عطر، بخار آب، گرد خاک، دود آتش و اسپری آسم، خوردن و آشامیدن محسوب نمی‌شود و تبعاً مبطل روزه نیست؛ مگر اینکه در دهان حالت جامد یا مایع پیدا کنند و سپس از روی عمد فرو برده شوند؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْمَنْصُورَ عَنِ الصَّائِمِ يَدْخُلُ فِي حَلْقِهِ بَخَارٌ أَوْ دُخَانٌ أَوْ عَبَاءٌ، أَيُفْطِرُ ذَلِكَ صَوْمَهُ؟ قَالَ: لَيْسَ ذَلِكَ بِشَيْءٍ، قُلْتُ: إِنَّهُ يَجِدُ فِي فَمِهِ شَيْئًا، قَالَ: إِذَا وَجَدَ فِي فَمِهِ شَيْئًا فَلَا يَبْتَلِعُهُ»^۳؛ «از منصور درباره‌ی روزه‌دار پرسیدم که به حلقش بخار یا دود یا غباری داخل می‌شود، آیا آن روزه‌اش را باطل می‌کند؟ فرمود: آن چیزی نیست، گفتم: او در دهانش چیزی را می‌یابد، فرمود: هرگاه در دهانش چیزی را یافت آن را فرو ندهد».

۴. استنشاق دخانیات و موادّ مخدّر حرام است^۴ و گناه آن در حالت روزه بزرگ‌تر است، ولی اگر در دهان به جامد یا مایع تبدیل نشود، روزه را باطل نمی‌کند. با این وصف، استعمال ناس نیز جایز نیست^۵، هر چند اگر آب دهان را بیرون بیندازد و چیزی از آن را فرو ندهد، روزه‌ی او صحیح است.

۵. فرو بردن عمدی اخلاط حلق و بینی کار خوبی نیست، ولی روزه را باطل نمی‌کند؛ چراکه از بیرون به بدن داخل نشده است تا خوردن و آشامیدن محسوب شود، ولی فرو بردن عمدی غذایی که از معده به دهان بر می‌گردد، اشکال دارد؛ چراکه خوردن دوباره‌ی آن محسوب می‌شود.

۱. الأحزاب / ۵

۲. البقرة / ۲۸۶

۳. گفتار ۱۴۵

۴. بنگرید به: پرسش و پاسخ ۹۶.

۵. همان

۶. روزه در سرزمینی تشریح شده که هوای آن بسیار گرم بوده است و با این وصف، گرمای هوا عذری برای ترک آن نیست؛ چنانکه خداوند فرموده است: **﴿وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ﴾**^۱؛ «و گفتند در گرما (برای جهاد) بیرون نروید، بگو آتش جهنم گرم‌تر است اگر در می‌یافتند»، مگر برای کسی که به سبب ضعف شدید، قادر به آن نیست و می‌ترسد که بیمار شود؛ چراکه او در حکم بیمار است و تبعاً می‌تواند در روزهایی دیگر روزه بگیرد؛ چنانکه خداوند فرموده است: **﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾**^۲؛ «و هر کس بیمار یا در سفری بود، پس به تعداد از روزهایی دیگر (روزه بگیرد)، خداوند برای شما آسانی می‌خواهد و برای شما سختی نمی‌خواهد و تا تعداد را تکمیل کنید و خداوند را بر اینکه هدایت‌تان کرد بزرگ شمارید و باشد که شکرگزار شوید».

۷. سکونت مسلمان در سرزمینی که عمل به احکام اسلام در آن امکان ندارد بدون ضرورت جایز نیست؛ چنانکه خداوند فرموده است: **﴿أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا﴾**^۳؛ «آیا زمین خداوند فراخ نبود تا در آن مهاجرت کنید؟!» و فرموده است: **﴿يَا عِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإَيَّايَ فَاعْبُدُونِ﴾**^۴؛ «ای بندگان من که ایمان آوردید! هرآینه زمین من فراخ است، پس من را عبادت کنید»، ولی مسلمانی که از روی ضرورت در چنین سرزمینی سکونت دارد یا قادر به مهاجرت از آن نیست، باید تا حد امکان به احکام اسلام عمل کند؛ چراکه خداوند فرموده است: **﴿لَا يَكُلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾**^۵؛ «خداوند کسی را جز به قدر توانش تکلیف نمی‌کند». بنابراین، اگر روزه گرفتن در سرزمینی که روزهای ماه رمضان در آن بسیار طولانی است ولو با یاری گرفتن از تغذیه‌ی مناسب در سحر و استراحت بیشتر در طول روز و خودداری از کارهای سخت امکان دارد، واجب است که روزه بگیرد؛ چراکه روزه در چنین شرایطی اجر بیشتری دارد و مانند جهاد در راه خداوند است، ولی اگر روزه گرفتن در آن ولو با این تدابیر و تمهیدات امکان ندارد یا عسر و حرج غیر قابل تحملی دارد، واجب است که دست کم از آغاز تا پایان ماه رمضان به سرزمینی سفر کند که در آن امکان روزه گرفتن را دارد و اگر قادر به این کار نیست، واجب است تا هر ساعت از روز که می‌تواند روزه بگیرد و هر ساعت از روز که تحملش به پایان رسید و ترسید که بیمار شود، افطار کند و سپس در روزهایی دیگر مانند روزهای زمستان که کوتاه‌تر است یا سرزمینی دیگر هرگاه امکان هجرت یا سفر را یافت، قضای آن را به جای آورد

۱. التوبة / ۸۱

۲. البقرة / ۱۸۵

۳. النساء / ۹۷

۴. العنكبوت / ۵۶

۵. البقرة / ۲۸۶

و اگر تا ماه رمضان آینده با وجود توانایی این کار را نکرد، واجب است که به ازاء هر روز، طعام یک مسکین را فدیة دهد؛ چنانکه خداوند فرموده است: «فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ»؛ «و هر کس بیمار یا در سفری بود، پس به تعداد از روزهایی دیگر (روزه بگیرد) و بر کسانی که (در روزهایی دیگر) طاقت آن را می‌یابند (ولی روزه نمی‌گیرند)، فدیة‌ای طعام یک مسکین است».

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصوم‌ها شیخ جراسانی
مجلس ابحاث و تحقیقات فقهی و حقوقی

